

Digitalizace

úložiště, digitální knihovny, legislativa

Martin Krčál

Digitální knihovna

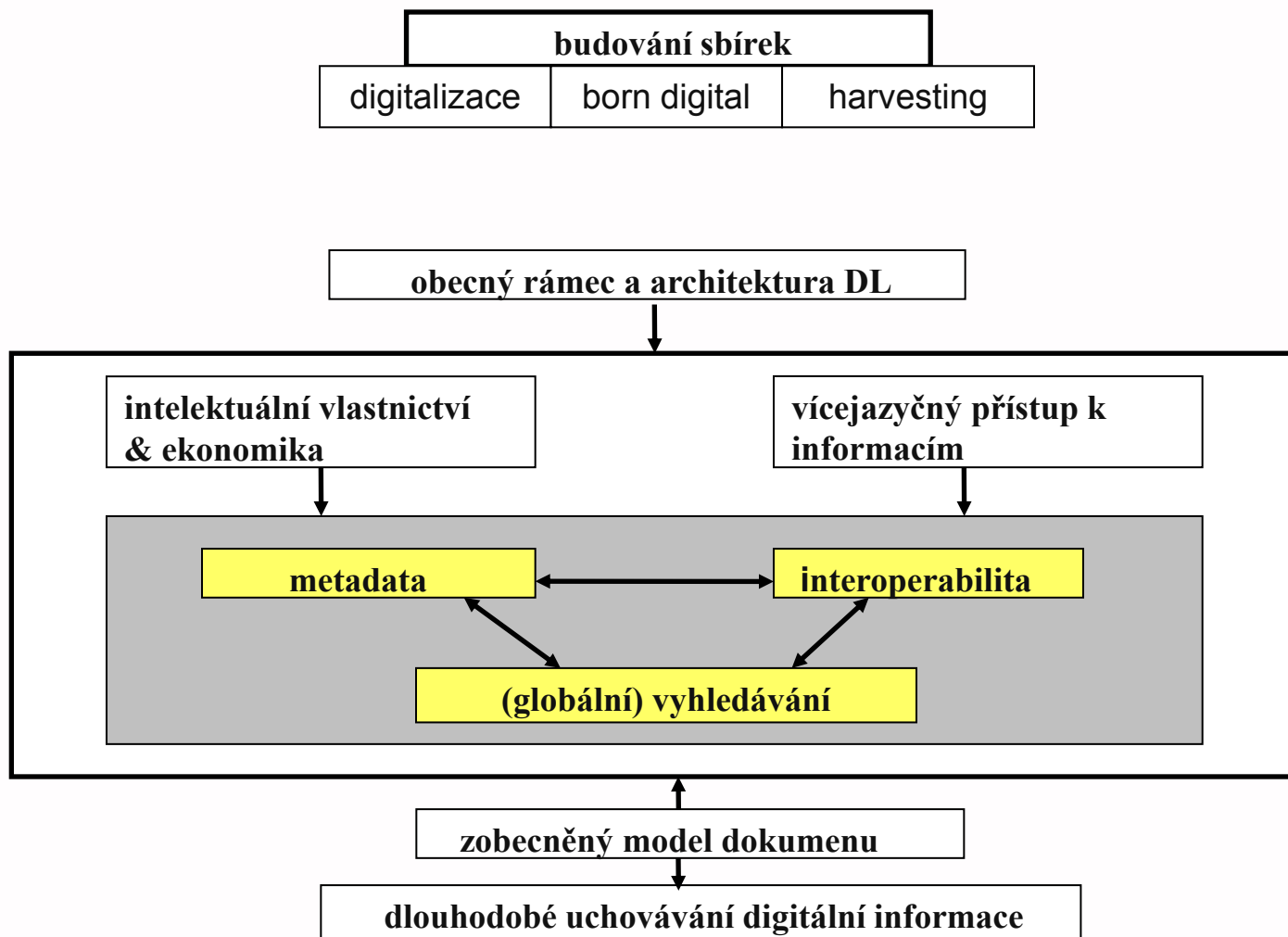
Charakteristika DL

- úložiště digitálních dokumentů
- **organizovaná** sbírka
- dostupné po síti (ideálně)
- služby
- garance dlouhodobé/trvalé dostupnosti
- důraz na kvalitu

Vhodná volba DL

- typ dokumentu
- obor nebo téma
- cílová skupina
- přístupy k úložišti
- možnosti zálohování

Budování DL - zdroj M. Bartošek

Identifikátory

- nutnost jednoznačně identifikovat záznam
- klasické identifikátory
  - ❖ ISBN, ISSN, ISMN,...
- elektronické identifikátory
  - ❖ URN, PURL, handle, DOI,...

DOI

- vznik v roce 1996
- The International DOI Foundation
- jednoznačná identifikace elektronických dokumentů
- většina velkých vydavatelů EIZ
- DOI system – manuál
- služby
  - ❖ DOI System Tools
  - ❖ CrossRef

Metadada

- informace o digitálních objektech
- dělení metadat
  - ❖ popisná - popis, pro vyhledávání
  - ❖ strukturální - formát a struktura, pro správné zobrazení
  - ❖ administrativní - místo uložení, práva přístupu, archivace...
- MARC formáty, Dublin Core
- schémata - XML, HTML (metatagy), RDF

Praktický úkol

- Vytvořit metadata k vybrané webové stránce
  - ❖ vyberte si web knihovny nebo jiné instituce
  - ❖ vytvořte metadatový zápis v [DublinCore](#)

DL SW

DSpace

- open source SW pro DL
- DSpace Federation
- původně MIT a HP
- česká lokalizace, silná komunita
- instalace v ČR:
  - ❖ VŠB, UP, AMU, UTB, MU – DML
- více info
  - ❖ <http://dspace.cz>
  - ❖ <http://dspace.org>

DigiTool

- komerční produkt ExLibris
- provozován např. na UK nebo VUT
- propojení s Alephem, Metalibem, SFX
- podpora MARC21 a dalších standardů
- využíván m.j. pro ukládání eVŠKP

Fedora

- Cornel University
- open source
- podpora OAI-PMH, RDF
- komplexní systém
- modulární přístup
- široké uplatnění

ePrints

- University of Southampton
- open source
- propojení se systémy instituce
- nástroje pro vědce
- demo

Greenstone

- University of Waikato (NZL)
- spolupráce např. UNESCO
- open source
- jednoduchý systém
  - ❖ instalace, interface
- podpora více jazyků

Praktický úkol

■ V čem se liší

- ❖ vyzkoušejte software v praxi
- ❖ který z uvedených hodnotíte nejlépe
- ❖ jaké funkce Vám u úložišť chybí

Otázka k diskuzi

- Jaké DL znáte?
- Využíváte je?

e-knihy ke stažení

- Projekt Gutenberg
- epubBooks
- ManyBooks
- KoboBooks
- ...

Digitální knihovny

- [Europeana](#) (Evropská komise)
- [Gallica](#) (FRA)
- [World Digital Library](#) (LoC+UNESCO)
- [American Memory](#) (LoC)
- [Kramerius](#)
- [Manuscriptorium](#)
- [Thesis.cz](#)

Problémy

Duplicity

- při budování archivů z více zdrojů
- kontrola na vstupu
- který záznam je lepší???
  - ❖ novější, úplnější, kvalitní zdroje???
- náročnost
- není stoprocentní
  - ❖ slučování záznamů v Alephu

Uchovávání = důvěryhodné úložiště

- při digitalizaci důležitý formát
  - ❖ stárnutí formátů
- zajištění čitelnosti do budoucna
- migrace a emulace dat
- volba úložiště
  - ❖ HDD, CD, DVD, diskety, USB flash...
- zálohování
  - ❖ více míst, pravidelnost
  - ❖ nástroje na obnovu dat
- kontinuita, udržitelnost - instituce

Financování

- digitalizace je nákladná

- ❖ technika
- ❖ lidské zdroje

- granty

- ❖ FRVŠ, VISK, EU-fondy, Norské fondy

- dary a sponzoring

- ❖ velké firmy, konkrétní věci, vazba na sponzora

- vlastní prostředky

Legislativa

Digitalizace a AZ

- problém pro digitalizaci
- užití díla se souhlasem autora
  - ❖ i souhlas se zveřejněním na internetu
- volná díla
  - ❖ 70 let po smrti posledního autora
- volné užití díla
  - ❖ paměťové instituce (i knihovny)
  - ❖ vytvoření záložní kopie
  - ❖ konzervace a archivace

Digitalizace a AZ

■ osiřelá díla

- ❖ autor ani dědicové nejsou známi
- ❖ kdo udělí souhlas???
- ❖ současný AZ neřeší (novela 2012)
- ❖ kolektivní správce nebo bezúplatná zákonná licence (knihovny)???
- ❖ pokusy o vytvoření seznamů OD

Google Books

- masová digitalizace
- tlak na řešení problémů legislativa vs. digitalizace
- dohody s vydavateli

Literatura a zdroje

- Bartošek, M. [Digitální knihovny: teorie a praxe.](#)
- Časopis [D-Lib.org](#)
- [Digitalizace dokumentů](#) na KISKWiki.
- NKP. [Digitalizace a digitální zpřístupnění dokumentů.](#)
- EXON. [Digitalizace dokumentů.](#)
- PosAM. [Skenování \(digitalizace\) dokumentů.](#)

Závěr

Děkuji Vám za pozornost

Martin Krčál
krcal@fss.muni.cz